

Hej!

Måndagen den 9 februari bjuder vi in till **Lundaspelafton med tre J** på **Magle Konserthus kl 19.00**.

I Generalprogrammet för 2014-2015 står Johannes Lörstad, violin och viola nämnd. Han har blivit ersatt av John Ehde, cello.

Lundaspelafton består således av Lunda-födda musikerna Janis Olsson, violin, Johan Hugosson, piano samt Stockholmsfödde musikern John Ehde, cello.

Kvällens musik:

J. S. Bach: Italiensk Konsert (BWV 971), Solopiano
Pierre Dørge: Kritti Cello Labyrinth (2014), Solocello, svenskt uruppförande
Johan Halvorsen/G F Händel: Passacaglia för Violin och Cello
Eugène Ysaÿe: Violin Solo Sonata, op. 27 no 3, "Ballade"
Johan Hugosson: "Elegi", Pianotrio, svenskt uruppförande
Dimitri Schostakovich: Pianotrio no. 2, e-moll, op. 67

Se verkbeskrivningar i bilaga.

Janis Olsson www.staatsoper.de

Studerade vid Det Kongelige Musikkonservatorium i Köpenhamn och satt sedan som stipendiat i Münchner Philharmoniker. Numera innehar han en tjänst som violinist vid Bayerische Staatsoper i München. Janis kunde vi höra i LKMS Genklang festival 2009 och i februari 2013 som solist i Beethovens violinkonsert med Stadsorkestern i Stadshallen.

Johan Hugosson www.johanhugosson.com

Studerade vid Royal College of Music i London samt vid det Kongelige Musikkonservatorium i Köpenhamn. Studerade även komposition i London. Johan har komponerat flera verk, se listan på hemsidan. Som konsertpianist uppträder han runt om i Europa och ger konserter som solist och som kammarmusiker. Samarbetar med svenska sångare och skådespelare, Sven-Bertil Taube bla. Spelar med "Trio Boyarsky" som vi kunde höra i LKMS 2012. Johan deltog även i LKMS Genklang och i Genklang-festivaler.

John Ehde www.ehde.dk

Studerade vid The Royal Academy of Music i Aarhus och var solocellist i HSO 1989-99. Medlem i LINensemble som är internationellt uppmärksammat för sitt fokus på nutida musik och kopplingar till andra konstarter. John samarbetar med många nutida kompositörer, duospel med pianisten Carl-Axel Dominique och turnerar runt om i världen som solist och kammarmusiker. Sedan 2006 undervisar John i cello vid Malmö Musikhögskola och är även engagerad som dirigent.

Läs gärna ett nytt nummer av Kammarmusiknytt nr 4 2014 på

www.kammarmusikforbundet.se där vi också ser de uttagna ensemblerna till Ung&Lovande 2015.

Biljettförsäljning sker kl 18.30. 100 kr medlem och studerande, 160 kr övriga. Ungdom under 18 år går in gratis.

Välkommen!
Styrelsen

Nästa spelafon 2 mars med Trio ZilliacusPerssonRaitinen

J S Bach, Concerto nach Italienischem Gusto, BWV 971

1 utan satsbeteckning 2 Andante 3 Presto

1735

Bachs konsert i italiensk stil ingår som första del i hans *Clavier Übung II* tillsammans med Fransk uvertyr BWV 831. Bach kunde komponera i sin tids alla olika musikaliska stilar samtidigt som han satte sin egen prägel på verken. Han hade också under många år gjort transkriptioner av andra mästars orkesterverk till klaververk. I den italienska konsertens första sats, som skrevs flera år före 1735 antas han imitera en dylik transkription; någon verklig orkesterförlaga fanns inte. Den 2-manualiga cembalon gjorde det möjligt för Bach att imitera konsertens tutti- respektive solistpartier med hjälp av de två manualerna. På pianot måste detta ske med hjälp av skillnader i dynamik, alltså genom att växla mellan forte- och pianopartier. Två rörliga yttersatser i ritornellstil inramar en långsam mittersats i ariosostil.

Första satsen, som brukar spelas *Allegro*, har ritornellform och kan kanske enklast beskrivas i mönstret ABACA där A är den återkommande ritornellen. Den börjar som sig bör i tonikan, F-dur:

Den första episoden B har ackompanjemang i diskanten tätt under högerhandens melodi (på en cembalo spelas ackompanjemang på den övre, ljudsvagare manualen):

Andra A går i C-dur. Episod C är lång och börjar och slutar med ett nytt tema som kan betraktas som en utveckling av B-temat (tecknen i takt 1 och 3 står för pralldrill):

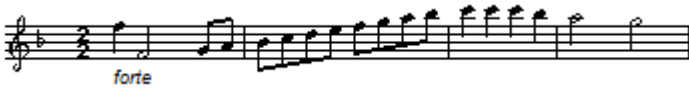

Mellan dessa två c-teman rymmer episod C även inslag av ritornelltemat A i förändrad och utvecklad form. Hela C har därför karaktär av en bearbetning av tidigare teman och påminner alltså om genomföringsepisoden i det sonatrondo som kommer att bli så vanligt under den klassiska epoken. Sista A är helt identiskt med det första.

De två följande satserna skrevs 1935 för att komplettera den tidigare komponerade satsen. De utgör antagligen inget försök att imitera de problem som uppstår vid transkribering av orkestermusik utan verkar vara skrivna direkt för klaverinstrumentet. Mittsatsen, *Andante*, anses av många som verkets pärla. Man slås omedelbart av den ackompanjerande figuren vars rytm används i alla takterna utom i de avslutande kadenstakterna, och som också fungerar som en kort inledning. Bach har skrivit ut utsmyckningarna, som om han inte ville överlåta denna viktiga detalj till interpretens godtycke. För detta (liksom för mycket annat) fick han kritik av Bachkritikern Johann Adolph Scheibe, vars åsikter var ett stort irritationsmoment för tonsättaren. Nu är musikforskare och interpretörer glada över att ha fått en inblick i hur Bach ser på utsmyckningen av en melodi:

Sista satsen, Presto, har också ritornellkaraktär. Den begynnande refrängen inleder med en kraftfull synkop, följd av en uppgående skalrörelse som mynnar i ett nytt energiskt motiv i takterna 3 och 4:

Formschemat är inte så lätt att tyda som första satsens, men det dominerande episodtemat börjar i basstämman och vandrar sedan över till högerhanden:

Liksom i första satsen bearbetas teman och motiv i ett centralt parti. Där hörs bl.a. en ny motstämman till refrängen, som nu förlagts i basen:

Man vill gärna tro att Bach var på mycket gott humör när han skrev denna spirituella sats.

Pierre Dørge: Kritti Cello Labyrinth

1 Minotaurus 2 Labyrinten 3 Ariadne 4 Theseus

1914

Enligt tonsättaren är de fyra satserna fantasier över historien som utspelar i kung Minos labyrint på Kreta. Så här beskriver Dørge historien:

Minotaurus, Minos tjur, till hälften människa, till hälften tjur, var resultatet av kung Minos vägran att offra en viss tjur till guden Poseidon. Guden straffade honom genom att göra Parsiphaë, Minos hustru, förälskad i tjuren. Hon födde tjuren en son, Minotaurus. Eftersom denne var ett fruktansvärt monster, lät Minos spärra in det i sin labyrint. Varje år¹ offrades 7 unga flickor och 7 unga pojkar till monstret. Minotaurus dödades av hjälten Theseus, som lyckades återvända ut ur labyrinten genom att följa den tråd tillbaka som han fått av Minos dotter Ariadne och som han fäst vid ingången när han gick in.

Pierre Dørge är kanske främst känd som en framstående jazzgitarrist och ledare för New Jungle Orchestra, en ensemble för modern, nutida jazz. Verket är skrivet för kvällens cellist, som samarbetat över genregränserna med tonsättaren och hans orkester.

¹ Vart nionde år uppger vissa källor.

Johan Halvorsen, Passacaglia för violin och cello

1897

Halvorsen var som tonsättare, violinist och dirigent en av förgrundsgestalterna i norsk musikliv årtiondena kring 1900. Något påverkad av Grieg, men framför allt av Johan Svendsen, präglas hans musik av viril djärvhet och stark känsla för rytm. (Sohlmans musiklexikon). Bland hans verk kan nämnas skådespelsmusik till ett 30-tal pjäser, 3 symfonier och flera större verk för kör och orkester. Han var en hängiven kammarmusiker och bildade egna kvartetter både i Bergen och Oslo.

Passacaglia var ursprungligen en dans med spansk ursprung. Det första kända verket är dock av Frescobaldi i form av ett antal variationer över en basmelodi. Det är också så vi fortfarande definierar passacaglian, som ofta likställs med chaconnen, även om den senare ibland beskrivs som variationer över en ständigt upprepad harmoniföljd (se fotnot under Sjostakovitjs pianotrio nedan).

Halvorsens verk grundar sig på sista satsen av Händels cembalosvit nr 7 i g-moll HWV 432.

Händels sats har namnet Passacaglia, och Halvorsen har utnyttjat temat för sina variationer. Verket skrevs ursprungligen för violin och viola. Takten är 4/4 och inte den mera vanliga 3/4 takt:

Gm Cm/E^b F B^b E^b F7/C D D9 Gm

Verket är krävande och ställer stora tekniska krav på musikerna.

Eugène Ysayë, Violinsonat nr 3 d-moll op. 27:3

1923

Detta virtuosa stycke brukar också kallas Ballade. Det utgör det tredje verket av sex för soloviolin som Ysayë skrev för sina samtida violiniststjärnor Joseph Szigeti, Jacques Thibaud, George Enescu, Fritz Kreisler, Mathieu Crickboom och Manuel Quiroga. Det känns bra att veta att det finns artister, som är så trygga i sin egen förmåga att de utan avund vågar visa att de inspirerats av samtida ”konkurrenter”. Det finns fler exempel, Haydn och Mozart, Schumann och Mendelssohn, Brahms och Dvorak, Stenhammar och Nielsen. Eugène Ysayë fick själv flera berömda verk sig tillägnade, t.ex. César Francks violinsonat och Debussys stråkkvartett.

Naxos mångåriga musikkommentator Keith Anderson ger följande beskrivning av verket i en Naxosinspelning av alla sex sonaterna op. 27:

”The single-movement Sonata No. 3 in D minor, Ballade, is dedicated to the great Romanian violinist and composer George Enescu, the principal later teacher of Yehudi Menuhin in Paris. It opens in the manner of a recitative, leading to a passage in 5/4 and then a 3/8 Allegro giusto with dotted rhythms, as the tale unfolds, followed by rapid triplet figuration and a brief relaxation, before the dotted rhythms return, leading to the excitement of the ending.”

Johan Hugosson, Elegi för pianotrio

2014

Enligt tonsättaren är Elegi ett melodiskt stycke som låter både violin och cello att sjunga. Det är alltså fråga om ett tonalt stycke i nyklassicistisk stil som försöker återge känslor av lidelse, sorg och tragik. Han hoppas att den i kvällens spelafton ska balansera Sjostakovitjs ”enormt känslomättade trio, som ju ibland nästan går överstyr på Sjostakovitjs underbara sätt”.

Sjostakovitj, Pianotrio nr 2, e-moll op. 67

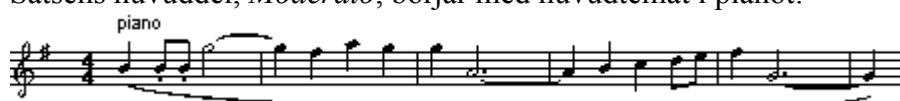
1. *Andante – Moderato* 2. *Allegro con brio* 3. *Largo* 4. *Allegretto - Adagio*

1944

© With kind permission MUSIKVERLAG HANS SIKORSKI, Hamburg

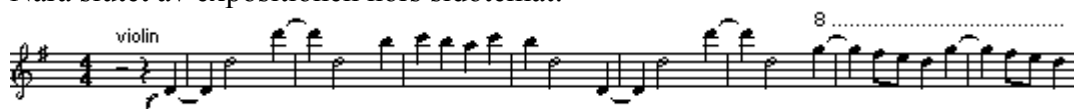
Trion skrevs till minnet av en nära vän, musikkritikern Ivan Sollertinskij, som plötsligt hade avlidit. Men den kan även ses som ett memento över livet i allmänhet, från rofylld lycka (sats 1), uppsluppen glädje (sats 2) och djup sorg (sats 3) till makaber dödsdans (sats 4). Sista satsen blir därmed en hyllning åt alla som dog en för tidig och fasansfull död i kriget; allt enligt en tolkning av musikkritikern och vännen Dmitrij Rabinovitj.

Första satsen har en långsam inledning, *Andante*, i vilken det kommande huvudtemat presenteras. Det sker först med konstflageoletter² i cellons höga register. Satsens huvuddel, *Moderato*, börjar med huvudtemat i pianot:

Om man efter temats avslutning tycker att rytmen känns svårfångad, kan det bero på att taktarten flera gånger växlar mellan 3/4 och 4/4.

Nära slutet av expositionen hörs sidotemat:

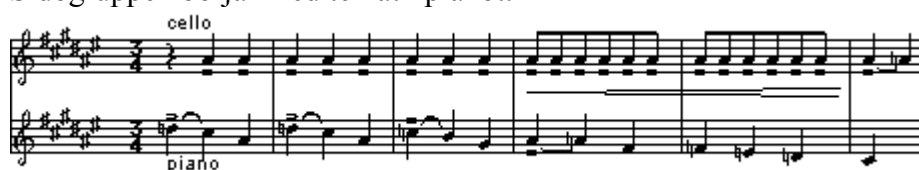

I genomföringen bearbetas båda temana. I återtagningen är rollerna ombytta; huvudtemat får ett litet och sidotemat ett stort utrymme.

Även den andra satsen har, som framgått ovan, ett innehåll långt ifrån ett sorgestycke. Beteckningen är *Allegro con brio*, och det snabba huvudtemat känns fyllt av optimism och tillförsikt:

Sidogruppen börjar med temat i pianot:

² Utföres genom att strängen förkortas med en finger och berörs lätt med ett annat finger. Det medför en hög, glasartad ton.

Åtta takter före nästa tema spelas huvudtemat och sidotemat (= pianostämman ovan) samtidigt i violin och cello. Tema 3 är mycket pregnant:

I violin och cello hörs snart huvudtemat igen, denna gång kombinerat med tema 3. En kort mellandel, påminnande om en trio, följer. Den är byggd på det kraftfulla tredje temat och har t.o.m. samma toner i det inledande motivet. Detta hörs fem gånger efter varandra.

Återtagningen börjar med huvudtemat i pianot. Även här är sidogruppen lätt att missa. Stråkarna spelar nu den rörliga temadelen och pianot den entoniga. En coda med huvudtemat i pianot, som snart får sällskap med tema 3 i stråkarna, avslutar satsen.

Den långsamma satsen, *Largo*, utgör det egentliga sorgestycket över vännen Soller-tinskijs död. Den är uppbyggd som en variationsats över 8 inledande ackord i pianot. Det är alltså fråga om en form som brukar kallas chaconne.³

B^bm F C/G Adim7 Gmaj7/F[#] Gm(maj7) Am G/H G7/H

(Harmonierna i ackordanalys har placerats under varje ackord.) Efter denna temapresentation följer en första variation med en gripande melodi i violinen:

Ytterligare 4 gånger klingar den magiska ackordsföljden till melodins utvecklingar i violinen och cellon, för att sluta i några tacters överledning till finalsatsen.

Finalsatsen, *Allegretto*, bygger på judiska dansmelodier. Tonsättaren hade tagits hårt av berättelser han hört, att judarna i det nazistiska förintelseläget Majdanek tvingades dansa på kanten av de egenhändigt grävda gravarna innan de sköts. Formen är rondolik. I ett första längre avsnitt presenteras och utvecklas följande tre teman.

³ Formen har kallats både chaconne och passacaglia men efter en vanlig förekommande definition är det en chaconne. Det är en *instrumental variationsform, som bygger på en given ackordsföljd i långsam tretakt och i regel blott omfattande ca 8 takter* (Sohlmans Musiklexikon). Enligt denna definition skiljer sig Passacaglian genom att temat utgörs av en upprepad basmelodi, en s.k. basso ostinato.

Det andra av dessa teman kommer Sjostakovitj att utnyttja även i stråkkvartett nr 8. I en kortare mellandel hörs huvudtemat från sats 1. En kort avslutande del består av satsens tema 1 och 2 samt av en coda uppbyggd av tema 1. Den har emellertid även ett kort parti med tredje satsens ackordsföljd. Allra sist hörs två gånger de två första takterna av satsens huvudtema och några pizzicatoackord. Ett mäktigt och gripande verk är tillända.

Yngve Bernhardsson